

ORVOSI STATISZTIKA

Élettan

Anatómia

Kémia

...

Lehet kérdés?

Statisztika

Az orvos **döntés**eket hoz!

Mikor jó egy döntés?

Mennyire helyes egy döntés?

Mekkora a tévedés lehetősége?

Az orvosi statisztika helye

Elmélet:
matematika

Gyakorlat:
alkalmazott statisztika
(kiemelt példák)

Példa: test hőmérséklet

36,7 °C

36,9 °C

36,6 °C

36,7 °C

36,9 °C

36,5 °C

1. Mérési pontatlanság.

2. Időbeli ingadozások!!!

3. **Biológiai változatosság!!!**

A megfigyelt értékek nem állandóak!

Mért érték: 37,0 °C.
Egészséges vagy beteg?

Egyéb példák

RBC: $4,5 \times 10^{12} \text{ 1/l}$ ($3,9-5 \times 10^{12} \text{ 1/l}$) → normál tartomány?

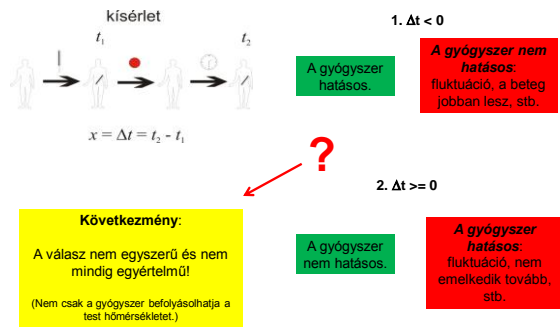
Az új terápiás eljárás hatékonyabb mint a régi?

Hogyan igazolható egy lázcsillapító hatásossága?

Kérdések!

Hogyan válaszolható meg?

Változók

változó	tartomány	típus	A változó típusa	
magasság	~50 cm ... ~250 cm	valós szám	numerikus	folytonos
fogak száma	0 .. 32	egész szám	numerikus	diszkrét
vércsoport	A, B, AB, 0	betűk	kategóriális	nominális
a rák stádiumai	1 ... 4	egész szám		ordinális

Leíró statisztika!

A változó leírása

- Típusa
- Lehetséges értékek
- Az értékek előfordulása

Numerikus változók

Név	<i>folytonos</i>	<i>diszkrét</i>
Definíció	Végtelen sok érték lehetséges, egy adott tartományban	Véges számú lehetséges érték
Példa	Magasság, testhőmérséklet ...	A fogak száma, a gyerekek száma...

Kategoriális változók

Név	Nominális	Ordinális
Definíció	Nincs sorrend	Létezik természetes sorrend
Példa	nem, vércsoport ...	A betegség súlyossága, a fájdalom nagysága...

A lehetséges értékek megadása

- Folytonos : megadjuk a lehetséges tartományt.
» pl. magasság: ~60 cm - ~ 250 cm
- Egyéb: felsoroljuk az értékeket, ha lehetséges
» pl. vércsoport: A, B, AB, 0

Előfordulás

Megfigyelés: Az értékek előfordulása nem azonos mértékű!

Kísérlet: mérés, megfigyelés, kikérdezés...

Csak olyan esetekkel foglalkozunk, amelyekben a kísérlet megismételhető!

Kimenetel: Egy kísérlet eredménye. (pl.: egy hallgató magassága)

Populáció

Hány kísérletre van szükség?

Amennyi csak lehetséges.

Ideális eset: pl. az összes ember → **populáció**

Minta

Egy kisebb, véges számú hányad a populációból.

- n : az elemek száma a mintában.
 x : a vizsgált mennyiség
 x_i : egy elem a mintából

A minta kiválasztása

Alapelv: véletlen minta.

Orvosi statisztika: ha nincs egyéb kizáró ok, akkor véletlen legyen a kiválasztás!

Előfordulás

Gyakoriság (k): egy adott érték előfordulásának a száma.

k_i : az i -edik érték előfordulása.

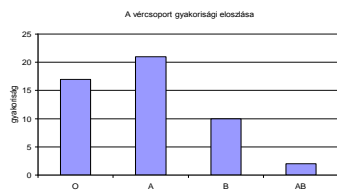
$$n = \sum_i k_i$$

Gyakoriság eloszlás

A gyakoriság a változó értékeinek a függvényében.

Vércsoport	0	A	B	AB	összes
gyakoriság	17	21	10	2	50

Megjelenítés

oszlop
diagramm

kördiagramm

Relatív gyakoriság

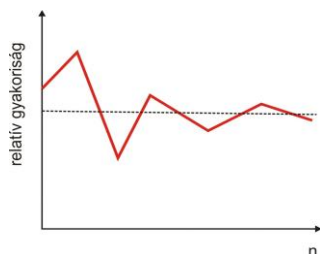
A gyakoriság aránya a teljes
elemszámhoz viszonyítva.

$$\sum_i \frac{k_i}{n} = \frac{1}{n} \sum_i k_i = \frac{1}{n} \times n = 1$$

Gyakran százalékos formában adjuk meg:

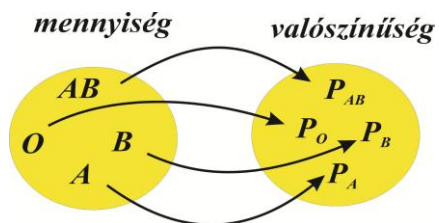
$$\frac{k_i}{n} \times 100\%$$

Valószínűség (P)

A valószínűség a relatív gyakoriság értéke, ha
 n tart a végtelenhez.

Valószínűség eloszlás

A valószínűség tulajdonságai

$$0 \leq P \leq 1 \longrightarrow \begin{array}{l} P = 0 - \text{sohasem fordul elő} \\ P = 1 - \text{mindig előfordul} \end{array}$$

példa: vércsoport

$$P_A + P_B + P_{AB} + P_0 = 1 \longrightarrow \sum_i P_i = 1$$

(ha, egymást kizáró
események)

Valószínűség és relatív gyakoriság

Minta

n véges!

relatív gyakoriság

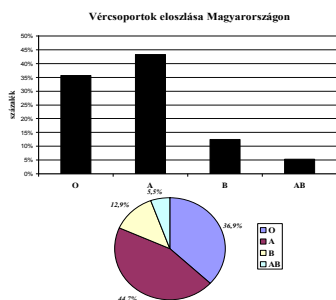
Populáció

$n = \infty$

valószínűség

A valószínűség nagyon gyakran nem ismert!
A gyakorlatban a relatív valószínűséget használjuk helyette.

Megjelenítés

Folytonos változó

Végtelen sok lehetséges érték!!!

Osztály: egy kis intervallum a teljes
értéktartományon belül.

Osztályszélesség: Az intervallum hossza.

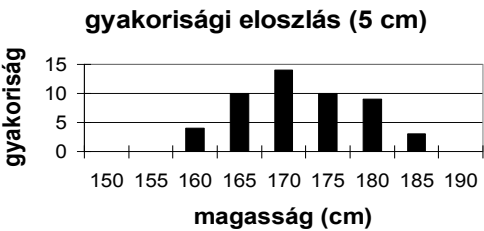
Gyakoriság: azon elemek száma, amelyek az adott
intervallumba esnek.

Olyan, mintha diszkrét értékek lennének !

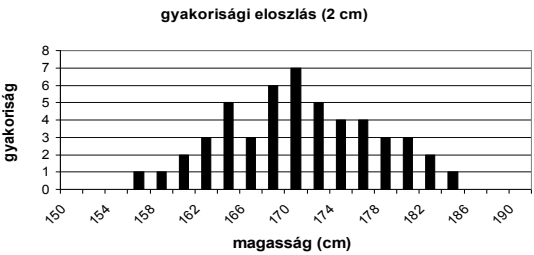
Egy példa

1	160 cm		osztály	k_i
2	181 cm		160-164	3
3	175 cm		165-169	2
4	163 cm		170-174	0
5	165 cm		175-179	3
6	179 cm		180-184	1
7	164 cm		185-189	1
8	185 cm			
9	177 cm			
10	168 cm			

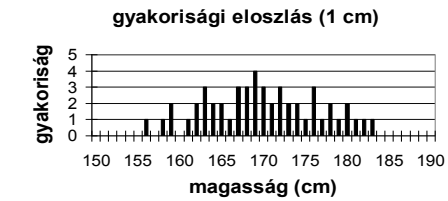
Megjelenítés

Finomabb felosztás

Megjelenítés

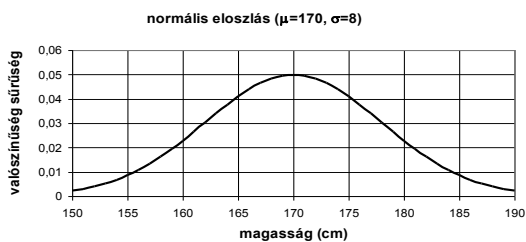

- osztály-szélesség ←
- osztályok száma →
- elemszám →

Valóban teljes leíráshoz akkor jutunk, ha az elemszám végtelen nagy!

Normális eloszlás

Ha az osztályszélesség végtelenül kicsi és az elemszám végtelenül nagy!

Elméleti eloszlás

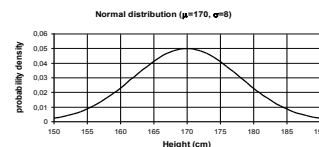
Normális vagy Gauss-eloszlás

$$g(x) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(x-\mu)^2}{2\sigma^2}}$$

Paraméterek:

μ – várható érték

σ – elméleti szórás

Elméleti leírás

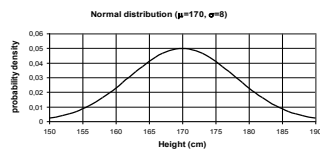
Normális vagy Gauss-eloszlás

$$g(x) = \frac{1}{\sigma\sqrt{2\pi}} e^{-\frac{(x-\mu)^2}{2\sigma^2}}$$

Paraméterek:

μ – várható érték, vagy elméleti átlag

σ – elméleti szórás

Tulajdonságai, a paraméterek jelentése

- A $-\infty$ -tól a $+\infty$ -ig terjed,
- szimmetrikus,
- A görbe alatti terület 1.

μ : a görbe maximumához tartozó érték.

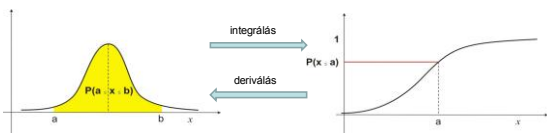
σ : az adatok átlagos eltérése a μ -tól.

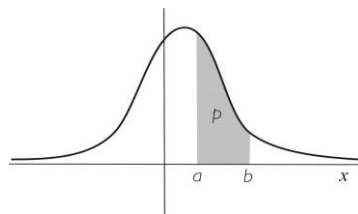
Sűrűségfüggvény, eloszlás függvény

Sűrűségfüggvény

Eloszlásfüggvény

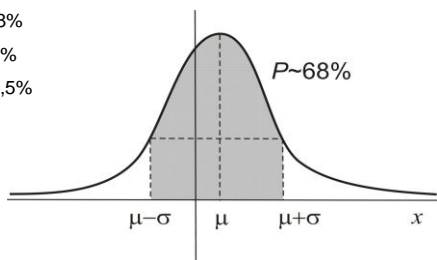
A valószínűség jelentése

P annak a valószínűsége, hogy az x érték az (a, b) intervallumba esik, ill. az adatok $P\%$ -a tartozik ehhez az intervallumhoz.

Elméleti szórás

$(\mu \pm \sigma) \sim 68\%$
 $(\mu \pm 2\sigma) \sim 95\%$
 $(\mu \pm 3\sigma) \sim 99,5\%$

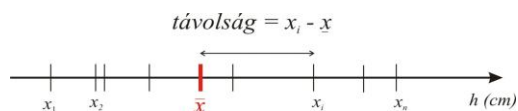
Normális eloszlás

Elméleti eloszlás! A populáció egészére jellemző. A gyakorlatban általában nem ismerjük a paramétereit.

Általában csak egy vagy több véletlen mintánk van a teljes populációból!

A μ becslése

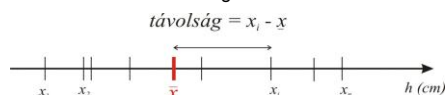
átlag: az elemekhez képest középen kell elhelyezkednie.

$$\sum_i (x_i - \bar{x}) = 0 \quad \longrightarrow \quad \bar{x} = \frac{\sum_i x_i}{n}$$

A σ becslése

σ = Az adatok átlagos eltérése a μ -tól.

s (tapasztalati szórás) = az elemek átlagos eltérése az átlagtól.

$$Q_x = \sum_i (x_i - \bar{x})^2 \geq 0$$

A (tapasztalati) szórás

$$s = \sqrt{\frac{Q_x}{n-1}}$$

s : az elemek átlagos eltérése az átlagtól.

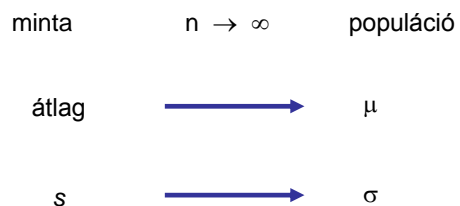
$n-1$: a **szabadsági fok**

$(\bar{x} \pm s) \sim 68\%$
 $(\bar{x} \pm 2s) \sim 95\%$
 $(\bar{x} \pm 3s) \sim 99,5\%$

Példa: 3 szám átlaga = 12. Melyik ez a három szám?

Minta	1. szám	2. szám	3. szám
1.	8	15	$36 - (8+15) = 13$
2.	3	14	$36 - (3+14) = 19$
3.	10	21	$36 - (10+21) = 5$

A minta és a populáció kapcsolata

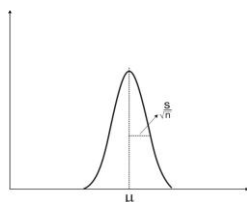

A μ és az átlag

A mérés megismétlése több mintán.

Minta	átlag
1	170
2	168
3	166
4	173

Az átlagok szintén ingadoznak a μ körül!

Standard hiba

$$s_{\bar{x}} = \frac{s}{\sqrt{n}}$$

Az átlagok átlagos eltérése a μ -tól!

A μ **konfidencia intervalluma**.

$$(\bar{x} \pm s_{\bar{x}}) \sim 68\%$$

~68% annak a valószínűsége, hogy a μ ebben a tartományban van.

(~32% , hogy nem!)

A μ becslése

Átlag

Konfidencia intervallum

Pont becslés

Egy egyszerű érték.

Intervallum becslés

Egy tartomány és egy valószínűség, amely megadja a az esélyét, hogy a μ a tartományba esik.

Információ tartalom

$$(\bar{x} \pm s_{\bar{x}}) \sim 68\%$$

konfidencia intervallum hossza

$$(\bar{x} \pm 2s_{\bar{x}}) \sim 95\%$$

valószínűség, megbízhatóság

$$(\bar{x} \pm 3s_{\bar{x}}) \sim 99,5\%$$

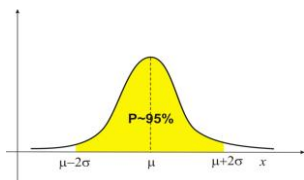
$$(\bar{x} \pm \infty) = 100\%$$

információ tartalom

De: a konfidencia intervallum hossza függ a standard hiba nagyságától!

Normál tartomány

Normális eloszlású változó

Egyéb típusú változó

Egy olyan tartomány,
amikor 95% a
valószínűsége, hogy
egy érték benne van.

De: 5% az esélye, hogy a tartományon kívülre esik!!!